

TERCÜME-İ TEVĀRİH-İ YEZDİ VE DİL ÖZELLİKLERİ

Melek KÜLCÜ

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Türk Dili Bölümü, Çanakkale / Türkiye

Anahtar Kelimeler: Tercüme-i Tevārih-i Yezdi, Dil Billimi, XVI. Yüzyıl Anadolu Türkçesi, İslam Tarihi.

ÖZET

“Tercüme-i Tevārih-i Yezdi” XVI. yüzyıla ait tercüme bir tarih metnidir. Tarih gibi geniş bir alanı kapsadığı için söz varlığı bakımından zengindir. Döneminin söz varlığı ve dil özellikleri açısından Türk Dili araştırmacıları için malzeme oluşturmaktadır. Konusu itibarıyla de, tarih araştırmaları için önemli bir kaynaktır. Birçok yönüyle ilgi çeken eser üzerine doktora çalışması yapılmaktadır. Metnin çevirisi, dil özelliklerinin incelenmesi ve sözlük çalışması olmak üzere gerçekleştirilecek çalışmanın amacı; alanla ilgilenen tüm araştırmacılara söz varlığı ve dil özelliklerini ortaya koyarak yardımcı olmaya çalışmaktır. Pek çok katalog taramasının ardından Kütahya-Tavşanlı Zeytinoğlu Kütüphanesi’nde tespit edilen eser tek nüshadır. Eserin isminin kataloğa farklı kaydedildiği anlaşılmıştır. Eser, “Tevārih-i Pezdavi Tercümesi” adıyla kayıtlanmıştır. Fakat eserin iç kapağında, yazarın düştüğü notta, bu ismin Pezdavi değil Yezdi olduğu açıkça görülmektedir. Ayrıca yazar eserini bitirirken de son sayfanın ilk satırında “Tevārih-i Yezdi tercemesin bu arada bitti” şeklinde yazmıştır. Eser 43 Ze 527 katalog numarası ile kayıtlı olup 273 yapraktır. Genel olarak 20 satır olan eserin bazı sayfaları 19-21 satır arasında değişkenlik gösterir. Yazı türü Arap, konusu İslam tarihidir. Eserin son sayfasında belirtildiği üzere Yezdi adlı bir şahıs tarafından hicri 989 (miladi 1582) yılında tercüme edilmiştir. Eserin yazılış tarihi de yine yazar tarafından son satırda belirtilmiştir. Yine eserin içinde geçen bilgilerden hareketle Farsça başka bir eserden tercüme edildiği anlaşılmaktadır. Yazmanın kimi yerlerinde Ebu Cafer Muhammed Bin Cerirü’t-Taberi’nin ismi kimi yerlerde ise eseri Tarih-i Taberi’nin ismi kullanılmıştır. Bu sebeple Yezdi’nin eserini Ebu Cafer Muhammed Bin Cerirü’t-Taberi’den tercüme ettiği düşünülmektedir. Oldukça hacimli olan eser harekesiz olmakla birlikte kimi yerleri özellikle harekelenmiştir. Dil özellikleri olarak arkaik özellikler gösteren sözcükler bulunmaktadır. Bu bildiriye yazma çeşitli yönleriyle tanıtılmış, metinden örneklerle metnin imlası, fonetik ve morfolojik özellikleri üzerinde durulmuştur.